

مکانیابی اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند ITS با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS در محورهای مواصلاتی استان همدان

محمد مهدی درگاهی^۱، جعفر جمیلی^۲

^۱ کارشناس اداره کل حمل و نقل و پایانه های استان همدان، mmdargahi@gmail.com

^۲ کارشناس مرکز مدیریت راه های کشور، j-jamili@yahoo.com

چکیده

حمل و نقل جاده ای در ایران به عنوان اساسی ترین سیستم حمل و نقل و زیربنای اقتصاد همواره در برنامه ریزی های کلان کشور مورد توجه و اهمیت خاص قرار گرفته است. آمار بالای تصادفات و تلفات جاده ای در ایران بیانگر عدم ایمنی در جاده های ایران میباشد، لذا در عصری که از آن به عنوان عصر دیجیتال نام برده می شود، علم فناوری اطلاعات به عنوان ابزاری کارآمد و ضروری می تواند یاری رسان مدیریت حمل و نقل و ارتقای ایمنی در جاده ها باشد.

سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) و سیستم حمل و نقل هوشمند (ITS) از جمله ره آوردهای فناوری اطلاعات است که در حمل و نقل مورد استفاده قرار می گیرد. سیستم حمل و نقل هوشمند متشکل از اجزاء متنوع با کاربردهای گوناگون در کلیه بخش های حمل و نقل قابل استفاده است از طرفی با توجه به اینکه نصب و راه اندازی اجزاء این سیستم هزینه بالایی را طلب میکند لذا مکانیابی صحیح و منطقی این تجهیزات این هزینه را توجیه می نماید. در این تحقیق سعی بر آن است که ابتدا به بررسی نیازها و مشکلات در حمل و نقل جاده ای استان همدان پرداخته شود و سپس با جمع آوری اطلاعات و آمار گوناگون حمل و نقل جاده ای و ورود، پردازش و تجزیه و تحلیل آنها در پایگاه اطلاعاتی مبتنی بر داده های مکانی با توجه به نوع و کارکرد تجهیزات حمل و نقل هوشمند اولویت بندی و مکان مناسب برای نصب و بکارگیری آنها انتخاب شود.

کلمات کلیدی: سیستم اطلاعات جغرافیایی، سیستم حمل و نقل هوشمند، مکانیابی، ITS و GIS

مقدمه

به منظور دست یابی به سیستم حمل و نقل سریع، ایمن که هدف اصلی بخش حمل و نقل جاده ای می باشد، مدیریت بهینه و دقیق این سیستم نیاز می باشد. سیستم حمل و نقل هوشمند ITS عبارت است سیستم های حمل و نقلی که تکنولوژی های اطلاعات، ارتباطات و کنترل را برای بهبود عملکرد شبکه های حمل و نقل به کار میگیرند در واقع ITS همان حمل و نقل الکترونیکی است. ابزارهای حمل و نقل بر مبنای سه مشخصه اطلاعات، ارتباطات و یکپارچه سازی استوار هستند که به مدیران شبکه های حمل و نقل و مسافران

کمک میکند تا تصمیمات بهتر و مناسب تری را با توجه به شرایط موجود بگیرند. ابزارهای سیستم حمل و نقل هوشمند از طریق بهبود عملکرد سیستمها موجب صرفه جویی در وقت و حفظ جان انسانها، بهبود کیفیت زندگی، حفظ محیط زیست و افزایش کارایی فعالیت های اقتصادی می شوند. سیستم حمل و نقل هوشمند تنها یک ابزار و یا یک تکنولوژی نیست، در واقع این سیستم امکان یکپارچه سازی سیستم حمل و نقل را فراهم می آورد، یک سیستم حمل و نقل به طور کلی شامل شبکه ها، وسایل نقلیه، افراد و کالاهاست و هر کدام از اجزای سیستم حمل و نقل مشخصات و سلسله مراتب خاص خود را دارند ولی فن آوری اطلاعات قادر است تمامی این اجزاء را به صورت یک سیستم یکپارچه در آورند. با توجه به فواید استفاده از سیستمی جامع جهت مدیریت سیستم حمل و نقل جاده ای بهره برداری از این سیستم مستلزم صرف هزینه های هنگفت می باشد، و به منظور به کارگیری هر چه موثر تر و کارآمد سیستم حمل و نقل هوشمند، می بایست به تناسب هر یک از تجهیزات و اجزاء این سیستم مکانیابی صحیح و منطقی صورت پذیرد و البته این مکانیابی مستلزم وجود سیستم اطلاعات جغرافیایی می باشد این سیستم قابلیت ورود، پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات در یک پایگاه اطلاعاتی منسجم را با لحاظ نمودن بعد مکانی آنها دارد و از این طریق می توان با توجه به نیازها و مشکلات سیستم حمل و نقل در استان مکانیابی صحیح اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند را انجام داد.

استان همدان با توجه به موقعیت و ویژگی خاص جغرافیایی به عنوان تنها رابط و مسیر ارتباطی مرکز کشور با غرب کشور (استانهای کرمانشاه، کردستان و ایلام) می باشد و به نسبت سایر استانها آمار ترافیک عبوری و استفاده کنندگان جاده ای که به صورت اجباری بر محورهای مواصلاتی استان تحمیل می شود بیشتر است، از طرفی وجود جاده ترانزیتی کربلا به عنوان تنها مسیر دستیابی به پایانه های مرزی مهران و خسروی میزان این ترافیک را دو چندان می کند. با عنایت به این امر این استان در زمینه ساماندهی امور مرتبط با راه و حمل و نقل جاده ای ناگزیر متحمل بار بیشتری خواهد بود که این حجم بالای تردد و شمار استفاده کنندگان جاده ای نظارت و کنترل همه جانبه و گسترده جاده ها را طلب می کند. از طرفی با توجه به اینکه این استان در منطقه کوهستانی و اقلیم سرد واقع شده است در فصول سرد سال مسئله ایمنی راه ها و اطلاع رسانی به هنگام به

کامل میان اجزای شبکه، امکانات و تسهیلات مورد نیاز و همچنین هماهنگی کامل میان اداره کنندگان آنها برآورده می‌شود. در غیر این صورت این سیستم هم، مانند سیستم حمل و نقل سنتی، کارایی لازم را در شبکه نخواهد داشت. از این رو امکانات سرویس‌دهی موجود مدل بررسی می‌گردد و با توجه به شناخت آنها و نیازهای استفاده کنندگان از خدمات حمل و نقل محدودهای برای انجام مطالعات پروژه پیشنهاد می‌شود. موارد زیر در تعیین محدوده مورد مطالعه می‌تواند نقش بسزایی داشته باشد: محدوده قانونی و حریم استحفاظی شهرها و مناطق تأثیر رفتار ترافیک در تعیین محدوده تأثیر واحدهای مرتبط در سیستم حمل و نقل در نهایت با هم‌پوشانی موارد بالا محدوده مورد مطالعه تعیین می‌شود (اقبالیان و رشیدی، ۱۳۸۶).

تعیین تجهیزات ITS

تجهیزات سیستم‌های هوشمند حمل و نقل برای تحقق استراتژی‌های مذکور می‌تواند به شرح زیر باشد:

توزین در حال حرکت (Weight in motion)

در این سیستم هدف عمده توزین خودروهای سنگین باربری جهت جلوگیری از حرکت وسایل نقلیه باری همچون تریلرها با میزان بار بیش از حد مجاز است که به منظور پیشگیری از تخریب سطح آسفالت جاده و جمع‌آوری اطلاعات مربوط به حمل بار جاده‌ای انجام می‌شود. در گذشته عملیات توزین در ایستگاه‌های پلیس راه، با توقف خودروی باری بر روی باسکول و ثبت میزان بار آن انجام می‌شد. در حالی که در سیستم جدید خودروی سنگین با حرکت در مسیری که جهت توزین در حاشیه جاده اصلی پیش‌بینی شده است، عملیات توزین انجام می‌شود. این فرآیند توسط تشخیص‌دهنده‌های توزین خودکار به انجام می‌رسد (عیسای، ۱۳۸۴).

تابلوهای پیام متغیر (Variable Message Sign)

تابلوهای متغیر خبری از ابزار کنترل ترافیک و برای نمایش پیام‌های قابل تغییر طراحی شده‌اند. به عبارت دیگر هدف از کاربرد این تابلوها اطلاع‌رسانی به رانندگان در خصوص وقایع و رخدادهایی است که موجب می‌شود تصمیم‌گیری منطقی و به موقع قبل از بروز مشکل صورت پذیرد.

این تابلوها به صورت‌های گوناگون همچون دستی، مکانیکی، الکترونیکی، الکترومکانیکی و دیجیتال مورد استفاده قرار می‌گیرند. این تابلوها به صورت ثابت و متحرک طراحی می‌شوند و قابلیت اعلام وقایع همچون بروز سانحه یا تصادفات، عملیات تعمیر و نگهداری جاده، شرایط آب و هوایی نامطلوب، بسته بودن مسیر یا رمپ‌ها و ... را دارا هستند و می‌توانند به رانندگان در تصمیم‌گیری برای انتخاب مسیر کمک کند (عیسای، ۱۳۸۴).

کابرن راه و نیز در فصول گرم شمار بالای مسافران ورودی به این استان به منظور استفاده از آب و هوای مناسب و جاذبه‌های طبیعی بر مشکلات و چالش‌های سیستم حمل و نقل جاده‌ای می‌افزاید. لذا هدف این تحقیق مکانیابی صحیح اجزاء ITS با تکیه بر سیستم توزین در حال حرکت WIM، تابلوهای پیام‌نمای متغیر VMS و سیستم تشخیص خودکار حادثه AID در شبکه راه‌های استان همدان توسط سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS با استفاده از مدل مقدار واقعی اطلاعات و آمار محورهای شریانی استان همدان به منظور مدیریت بهینه و نظارت هرچه بیشتر و کارآمدتر سیستم حمل و نقل جاده‌ای و ارتقای ایمنی عبور و مرور استان می‌باشد.

گام‌های مطالعاتی و طراحی استقرار ITS

بررسی تجربیات کشورهای امریکا، کانادا، استرالیا، کشورهای اروپایی، ژاپن و کره جنوبی دستاوردهای شگرف ITS را در بخش حمل و نقل برای ارائه خدمات حمل و نقل ایمن و کارا با حداقل ضایعات زیست‌محیطی نشان می‌دهد.

پیاده‌سازی سیستم‌های هوشمند حمل و نقل در کشور با استفاده از آمار و نتایج فعالیت‌های مزبور در این کشورها، مزایایی همچون کاهش شدت حوادث رانندگی، افزایش ضریب ایمنی و بهبود تردد وسایل نقلیه، کاهش انباشتگی در محورهای ارتباطی و نیز اطلاع‌رسانی مفید و بهنگام در سفرهای برون شهری، کاهش زمان امداد رسانی و افزایش رضایتمندی جامعه را به دنبال دارد. به عنوان مثال، استفاده از سیستم اخذ الکترونیکی عوارض در جاده‌های پرتردد کشور رفع مشکلاتی همچون توقف‌های طولانی، مصرف بی‌بهره سوخت یارانه‌ای و استهلاک سریع روسازی راه را موجب می‌شود. در برخی از معابر هزینه دریافت عوارض از منافع حاصل زیاده‌تر است (اقبالیان و رشیدی، ۱۳۸۶).

تعیین محدوده پروژه

با رشد و گسترش شهرها و بروز مسائل و مشکلات جدی در زمینه‌های مختلف از جمله حمل و نقل، باید اقدامات و چاره‌اندیشی‌های متعددی برای حل آن شکل بگیرد. اغلب مشکلات دارای چندین معلول است که باید با هم دیده شود و برای رفع آن از تیمی متخصص استفاده نمود.

وقتی ضرورت استفاده از مدیریت حمل و نقل در منطقه‌ای احساس شد باید حدود پروژه با توجه به حجم سرمایه و مزایای آن تعریف گردد.

این سیستم برای برقراری جریان سالم ترافیکی با کمترین اختلال به مجموعه‌ای از امکانات و تسهیلات به تعداد کافی و با توزیع مناسب در محدوده معابر احتیاج دارد تا نیازهای شبکه برطرف شود. این موضوع در پروژه‌های ITS اهمیت بیشتری دارد. اهداف مورد انتظار از یک سیستم هوشمند حمل و نقل با برقراری ارتباط و هماهنگی

جمع آوری اطلاعات

جهت استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی به منظور یافتن مکان مناسب استقرار تجهیزات سیستم حمل و نقل هوشمند با بالاترین کارایی نیازمند جمع آوری اطلاعات متنوع و مرتبط با موضوع هستیم، به طور کلی پایگاه اطلاعات سیستم اطلاعات جغرافیایی به عنوان اساسی ترین بخش ارائه نتایج و یافته ها به شمار می آید. شناسایی اجزای تولید کننده اطلاعات به منظور جمع آوری اطلاعات مورد نیاز، بسیار مفید خواهد بود، به طور کلی بخش جمع آوری اطلاعات شامل دو مبحث جمع آوری و نحوه انتقال می باشد.

اجزای تولید کننده اطلاعات

این اجزا شامل وسیله نقلیه، جاده، خدمات خارجی و سیستم های پشتیبانی، محیط حمل و نقل، مردم و جریان ترافیک هستند. در ادامه توضیحاتی درباره داده های تولیدی توسط این اجزاء ارائه می شود.

-وسيله نقلیه:

این عنصر تولید کننده اطلاعات، ویژگیهای فیزیکی وسیله نقلیه را بیان می کند. اطلاعات تولید شده توسط وسیله نقلیه عبارتند از اطلاعات قابل مشاهده و اطلاعات ارتباطی. اطلاعات قابل مشاهده عبارتند از سرعت وسیله نقلیه، تعداد سرنشین، موقعیت جغرافیایی، ابعاد، میزان انتشار آلودگی، وزن، جهت تردد و شناسایی هویت وسیله، تشخیص پلاک خودرو. اطلاعات ارتباطی وسیله نقلیه، پیامهایی هستند که وسیله نقلیه به سیستم نظارت ارسال می کند. این پیام ها ممکن است اطلاعات قابل مشاهده یا پیامهای اضطراری باشند.

-جاده:

این منبع اطلاعاتی خصوصیات فیزیکی جاده را بیان می کند. سیستم نظارت باید بتواند شرایط واقعی جاده را در نظر گرفته و داده های مربوط را مستقیماً از جاده به دست آورد. داده های شرایط جاده شامل: وضعیت فیزیکی ساختار پل یا روسازی، دمای سطح جاده، وجود آوار و موانع در سطح جاده، وجود حیوانات در کنار راه و شرایط جوی مانند مه می باشد (PIARC, 2004).

پیامهای این تابلوها نباید برای نمایش اطلاعات خارج از پیامهای ساماندهی، هشدار و راهنمایی مرتبط با کنترل ترافیک به کار رود به جز در مواردی که پیام مرتبط با ایمنی با مسائل حمل و نقلی باشد. کاربرد تابلوهای پیام متغیر با فناوری پیچیده، برای اطلاع رسانی به کاربران راه از وضعیت ترافیک رو به افزایش است.

ظاهر این تابلوها با زمینه سیاه رنگ و متن به رنگ سفید، زرد، نارنجی، قرمز یا زرد - سبز فلورسنت استفاده می شود. پیام باید ساده، خلاصه، خوانا و صریح باشد.

باید از نمایش پیامهای کم ارزش اجتناب نمود چون باعث بی اعتباری عملکرد تابلو می شود. این تابلوها باید قابلیت نمایش چندین پیام، با رعایت ترتیب را داشته و به صورت دستی، کنترل از راه دور و کنترل های خودکار قابل تغییر باشد.

دوربین های نظارت تصویری (تشخیص خودکار حادثه Automatic Incident Detector)

تشخیص خودکار حادثه (AID)، دیگر فناوری با اهمیت پردازش داده ها در بخش زیرساخت است. هدف از استقرار این سیستم اطلاع یافتن از وضع مقطعی از راه می باشد که نیازمند کنترل همه جانبه و به هنگام هستند این سیستم ها اغلب در قسمتهایی که احتمال وقوع سوانحی که منجر به انسداد راه شوند و یا گردنه ها و نیز مبادی گلوگاه ها نصب می شوند. سیستم تشخیص خودکار حادثه در کاهش زمان شناسایی حادثه، تسریع در عملیات امداد و نجات و تغییر مسیر ترافیک پیرامون مکانهای وقوع حادثه مفید و موثر است. کاربرد های دیگری نیز برای این سیستم وجود دارد. برای مثال AID برای برآورد شرایط ترافیکی با درجه تراکم (حرکت آهسته خودروها، توقف خودروها، جریان آزاد) به کار رفته است. دوربین های AID برای تخمین زمان سفر نیز استفاده شده اند که بر این ایده استوار است که AID می تواند سرعت متوسط هر قطعه مسیر در ناحیه تحت پوشش را تعیین کند. همچنین این روش برای نمایش خودکار هشدار به راننده توسط تابلوهای متغیر خبری VMS و اعمال محدودیت سرعت اجباری در بالادست محل حادثه به کار می رود (عیسانی، ۱۳۸۴).

مکانیابی اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند در محور های

شیرانی استان همدان

در این مرحله پس از تعیین اطلاعات مورد نیاز، نتایج برداشتهای و اطلاعات جمع آوری شده در پایگاه اطلاعات جغرافیایی به عنوان داده های اساسی جهت ارائه نتایج وارد می شوند. و نتایج اطلاعات در قالب جداول، شکل ها و نقشه های موضوعی و متنوع به صورت رقمی ارائه می شوند.

اطلاعات مورد نیاز از محور های مطالعاتی

این اطلاعات را می توان در دو گروه دسته بندی نمود. دسته اول اطلاعاتی هستند که از طریق برداشت از محور ها فراهم می شود.

پرسشنامه

پرسشنامه مشتمل بر ۲۸ سوال می باشد که این سوالات شامل کلیه ویژگی ها و مشخصات محور های استان می باشد، نحوه تکمیل این پرسشنامه به این صورت میباشد که با توجه به هریک از انواع سیستم حمل و نقل هوشمند و نیز فاکتورهای در نظر گرفته شده امتیاز ۱ تا ۵ لحاظ می شود.

ارزشگذاری

در مرحله بعدی می بایست اطلاعات و آمارهای جمع آوری شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند، در این مرحله با توجه به اینکه آمار و اطلاعات متنوع محورهای حاضر در طرح به صورت عددی موجود می باشد با استفاده از نرم افزارهای تحلیلگر اقدام به انجام عملیات محاسبه ارزشهای هر یک از مولفه ها در مکانیابی اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند می شود. روند اجرای کار به دوصورت می باشد:

۱- مولفه های عددی:

با توجه به اینکه اغلب اطلاعات و آمار جمع آوری شده و برداشت شده از محورهای شریانی استان همدان به صورت عددی می باشد و نیز با بکار گیری مدل مقدار واقعی در اجرای این پروژه، ابتدا اطلاعات عددی محور ها با توجه به مقدار آنها رتبه بندی می شود و سپس امتیازات تعیین شده از سوی کارشناسان اداره کل حمل و نقل و پایانه ها، اداره کل راه و ترابری و فرماندهی پلیس راه استان همدان به هریک از مولفه های به صورت مجزا در رتبه محور ضرب می شود و نتیجه حاصله در پایگاه داده سیستم اطلاعات جغرافیایی ثبت می شود به این صورت با توجه به نظر و انتظارات ادارات و ارگانهای ذینفع مکانیابی مورد نظر ارائه می شود.

۲- مولفه های توصیفی:

برخی از مولفه ها مانند اقلیم، قرارداد داشتن در کریدور اصلی و نوع راه از جمله مولفه هایی هستند که نمیتوان آنها را به صورت عددی بیان نمود، از این روی این مولفه ها می بایست به صورت توصیفی بیان شوند ولی از آنجایی که در محاسبه و تجزیه و تحلیل آمارهای میبایست از مقادیر عددی استفاده شود در این قسمت با توجه به نوع و تنوع مولفه امتیازاتی به صورت ذیل جهت آنها لحاظ می شود و ادامه روند کار به روش مولفه های عددی که عنوان شد پیگیری می شود.

-اقلیم:

سرد = ۱

کوهستانی با گردنه برفگیر = ۲

-قرار داشتن در کریدور اصلی:

خیر = ۱

بلی = ۲

-نوع راه:

بزرگراه = ۳

دسته دوم اطلاعاتی هستند که توسط ارگانها یا سازمان های مرتبط با مسائل حمل و نقل جاده ای جمع آوری شده و موجود هستند و فقط باید آنها را گردآوری و تنظیم نمود. در ادامه این اطلاعات تشریح می شوند.

اطلاعاتی که از طریق برداشت گردآوری می شوند

این اطلاعات برای آشنایی با ویژگیهای مسیر و در جزئیات زیر باید فراهم شوند:

*نقاط حادثه خیز

*تعداد تصادفات رخ داده در محور

*تعداد گردنه موجود در محور

*تعداد پل ها و تونل های مهم هر محور(معمولا" پل های با دهانه بیشتر از ۶متر)

*تعداد پاسگاه های پلیس راه موجود در محور

*وضع موجود اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند

*واحد های خدماتی و مجتمع های خدماتی-رفاهی

*تعداد تقاطع های موجود در هر محور

اطلاعاتی که باید جمع آوری شوند

*آمار تعداد تصادفات هر محور

*آمارگیری تردد وسایل نقلیه و سرعت متوسط آنها

*تعداد آبادی در هر محور

اطلاعات محور های شریانی استان همدان

با توجه به این نکته که اطلاع از میزان تردد عبوری به عنوان اساسی ترین اصل در برنامه ریزی جهت هر محور محسوب می شود، محورهایی شامل این طرح می شوند که مجهز به دستگاه های تردد شمار دفنی (ثابت) می باشند.

مدل مقدار واقعی Real Value Model

به منظور مکانیابی مناسب جهت استقرار و پیاده سازی اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند در محور های منتخب استان همدان استفاده از مدل واقعی به منظور تجزیه و تحلیل آمار ها و ثبت اطلاعات و نتایج نهایی در پایگاه اطلاعات سیستم اطلاعات جغرافیایی استفاده می شود، با توجه به این نکته که استفاده و بهره برداری از اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند در سازمانها و ادارات مختلف متنوع می باشد لذا به منظور پوشش کلیه این نیاز ها و انتظارات جهت هریک از اجزاء دوربین های نظارت تصویری(AID)، تابلوهای پیام نمای متغیر(VMS) و سیستم توزین در حال حرکت(WIM) پرسشنامه ای تنظیم و توسط کارشناسان مجرب اداره کل حمل و نقل و پایانه ها، اداره کل راه و ترابری و فرماندهی پلیس راه استان تکمیل و در انتها نتایج حاصله به صورت جداگانه جهت هر یک از سازمانهای مذکور بررسی می شود.

متعدد تولید شن و ماسه و نیز کوره های آجرپزی این محور را در رتبه دوم مکانیابی سیستم توزین در حال حرکت قرار داده است. اولویت پنجم مکانیابی این سیستم محور ملایر-همدان می باشد، این محور نیز به دلیل حجم بالای تردد عبوری وسایل نقلیه سنگین که از جنوب کشور به غرب کشور تردد می نمایند و نیز وجود کوره های متعدد آجر پزی در منطقه ملایر و نیز منطقه "سیاه کمر" این محور را به عنوان یکی از مهمترین محور های نیازمند نصب این سیستم مشخص نموده است.

پلیس راه استان

با توجه به نقشه و جداولی که حاوی اطلاعات پلیس راه استان در خصوص مکانیابی استقرار سیستم توزین در حال حرکت می باشد، استنباط می شود که از پنج محور منتخب توسط اداره کل حمل و نقل و پایانه ها استان چهار محور با مشخصات بالقوه ای که عنوان شد در این مکانیابی موجود می باشند، اما نکته ای که در خصوص اولویت پنجم و به طور کلی در مکانیابی پلیس راه استان مشاهده می شود این است که پلیس راه استان از سیستم توزین در حال حرکت به علاوه بر مدیریت، کنترل و برخورد با تناژ با اضافه بر ظرفیت وسایل نقلیه باربری استفاده دیگری نیز می نماید به طوری که دوربین منصوبه در این سیستم علاوه بر جمع آوری مشخصات و وسیله نقلیه سرعت آن را نیز ثبت می نماید و این ویژگی سبب شده است که از این سیستم به عنوان سیستم کنترل سرعت نیز استفاده شود و به همین دلیل محور همدان-سه راهی روغان دارای بالاترین تردد مجموع وسایل نقلیه اعم از سبک و سنگین می باشد.

جدول شماره ۲: اولویت بندی استقرار سیستم توزین در حال حرکت WIM بر اساس مجموع اطلاعات پلیس راه، اداره کل راه و ترابری و اداره کل حمل و نقل و پایانه ها

ردیف	نام محور	امتیاز		
		RMTO	ROAD	POLICE
۱	همدان-سه راهی روغان	۳۷۸	۵۰۱	۵۳۵
۲	سه راهی روغان-همدان	۴۶۳	۶۱۶	۶۵۶
۳	همدان-سنندج	۴۳۶	۴۵۹	۶۴۶
۴	سنندج-همدان	۵۱۱	۶۶۹	۷۳۱
۵	همدان-ملایر	۳۴۵	۴۲۳	۴۵۰
۶	ملایر-همدان	۳۷۹	۴۸۶	۵۱۹
۷	همدان-کرمانشاه	۴۱۵	۵۲۸	۵۷۰
۸	کرمانشاه-همدان	۳۶۱	۴۶۸	۴۹۴
۹	آوج-سه راهی روغان	۳۵۶	۴۶۹	۴۵۴
۱۰	سه راهی روغان-آوج	۳۵۱	۴۶۳	۴۷۶
۱۱	ملایر-سه راهی بروجرد	۱۶۲	۲۰۳	۲۳۴
۱۲	سه راهی بروجرد-ملایر	۱۹۱	۲۴۷	۲۶۶
۱۳	ملایر-اراک	۲۴۷	۳۰۸	۳۱۴
۱۴	اراک-ملایر	۲۸۱	۳۴۴	۳۹۲
۱۵	سه راهی نهاوند-سه راهی کنگاور	۱۹۵	۲۳۴	۲۷۱
۱۶	سه راهی کنگاور-سه راهی نهاوند	۱۸۳	۲۰۳	۲۲۴
۱۷	سه راهی روغان-سلوه	۳۰۸	۴۰۳	۴۲۸
۱۸	سلوه-سه راهی روغان	۲۶۷	۳۴۳	۳۷۷

اطلاعات خروجی پس از انجام مراحل فوق جهت هریک از اجزاء دوربین نظارت تصویری (AID)، تابلوهای پیام نمای متغیر (VMS) و سیستم توزین در حال حرکت (WIM) بنا بر نظرات اعمال شده از سوی کارشناسان نتایج عددی متنوعی به شرح جدول ذیل قابل ارائه می باشد:

جدول شماره ۱: مجموع امتیازهای هر محور به تفکیک اداره کل حمل و نقل و پایانه ها، اداره کل راه و ترابری و پلیس راه

ردیف	نام محور	WIM			VMS			AID		
		police	road	rmto	police	road	rmto	police	road	rmto
۱	همدان-سه راهی روغان	۵۳۵	۵۰۱	۳۷۸	۵۳۷	۵۸۲	۳۷۸	۶۲۱	۵۹۱	۵۹۹
۲	سه راهی روغان-همدان	۶۵۶	۶۱۶	۴۶۳	۶۰۲	۶۴۶	۵۲۳	۶۷۶	۶۴۳	۶۲۲
۳	همدان-سنندج	۶۴۶	۵۲۹	۴۳۶	۵۹۳	۶۱۵	۵۱۷	۶۶۹	۶۲۳	۶۰۶
۴	سنندج-همدان	۷۳۱	۶۶۹	۵۱۱	۶۱۲	۶۴۷	۵۵۳	۶۹۱	۶۵۳	۶۴۴
۵	همدان-ملایر	۴۵۰	۴۲۳	۳۴۵	۴۰۴	۴۴۶	۳۹۱	۴۵۶	۴۱۹	۴۲۲
۶	ملایر-همدان	۵۱۹	۴۸۶	۳۷۹	۴۲۳	۴۳۹	۳۹۲	۴۷۲	۴۳۸	۴۴۹
۷	همدان-کرمانشاه	۵۷۰	۵۲۸	۳۱۵	۵۱۸	۵۹۰	۵۰۰	۵۸۶	۵۶۶	۵۶۵
۸	کرمانشاه-همدان	۴۹۴	۴۶۸	۳۶۱	۴۱۳	۴۵۶	۳۵۶	۴۹۶	۴۳۰	۴۴۴
۹	آوج-سه راهی روغان	۴۵۴	۴۶۹	۳۵۶	۳۸۸	۴۳۵	۳۶۳	۴۵۵	۴۲۵	۴۱۵
۱۰	سه راهی روغان-آوج	۴۷۶	۴۶۳	۳۵۱	۴۱۸	۴۵۲	۳۷۲	۴۷۵	۴۵۳	۴۴۱
۱۱	ملایر-سه راهی بروجرد	۲۳۴	۲۰۳	۱۶۲	۲۳۸	۲۸۸	۲۲۰	۲۸۱	۲۷۵	۲۷۰
۱۲	سه راهی بروجرد-ملایر	۲۶۶	۲۳۷	۱۹۱	۲۳۷	۲۶۵	۲۲۸	۲۶۳	۲۵۰	۲۵۶
۱۳	ملایر-اراک	۳۱۴	۳۰۸	۲۴۷	۳۲۵	۳۵۱	۲۰۶	۳۳۸	۳۳۰	۳۳۹
۱۴	اراک-ملایر	۳۹۲	۳۴۴	۲۸۱	۳۸۳	۴۳۳	۳۸۸	۴۱۴	۳۸۸	۳۸۸
۱۵	سه راهی نهاوند-سه راهی کنگاور	۲۷۱	۲۳۴	۱۹۵	۲۲۵	۲۰۶	۲۵۹	۲۷۹	۲۸۱	۲۸۳
۱۶	سه راهی کنگاور-سه راهی نهاوند	۲۲۴	۲۰۳	۱۸۳	۲۲۹	۲۴۷	۲۵۵	۲۸۳	۲۶۶	۲۶۶
۱۷	سه راهی روغان-سلوه	۴۲۸	۴۰۳	۳۰۸	۳۹۰	۴۵۶	۳۷۲	۴۵۶	۴۴۲	۴۴۲
۱۸	سلوه-سه راهی روغان	۳۷۷	۳۴۳	۲۶۷	۳۹۹	۴۳۳	۳۶۵	۳۸۴	۳۸۳	۳۸۳

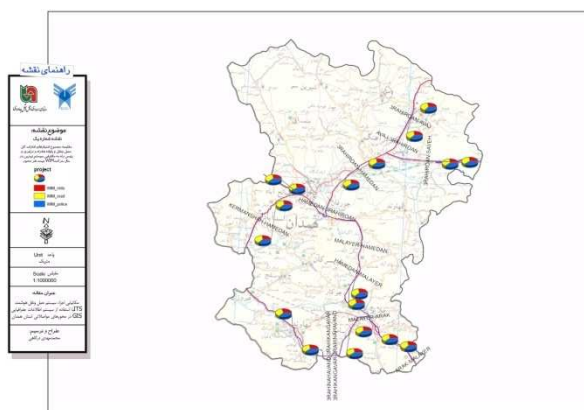
مکان یابی و اولویت بندی سیستم توزین در حال حرکت WIM اداره کل حمل و نقل و پایانه ها و اداره کل راه و ترابری استان

بررسی اطلاعات و آمار استخراج شده از نقشه ها و جداول نشان می دهد که بر اساس اطلاعات اداره کل حمل و نقل و پایانه های استان همدان و اداره کل راه و ترابری استان محورهای سنندج-همدان، سه راهی روغان-همدان، همدان-سنندج، همدان-کرمانشاه و ملایر-همدان در اولویت های اول تا پنجم استقرار سیستم توزین در حال حرکت WIM قرار دارند.

این اولویت ها بر اساس مجموعه امتیازهای اکتسابی برای هر محور بوده است، محورهای سنندج-همدان، همدان-کرمانشاه و همدان - سنندج به عنوان مبادی خروجی و ورودی کالا از مرزهای غربی و نیز استانهای کرمانشاه، کردستان و ایلام به جنوب و مرکز کشور و البته بالعکس می باشند از طرفی با توجه به وجود محصولات کشاورزی و نیز کارخانه های متعدد این محور ها به عنوان اولویت های نصب این سیستم برگزیده شده اند. استقرار این در این سه محور می تواند در مدیریت و نگهداری زیرساختهای حمل و نقل در محورهای دیگر نیز موثر باشد. از طرفی دیگر در شریان ارتباطی با شمال استان محور سه راهی روغان-همدان می باشد در این محور نیز شاهد حجم بالای تردد وسایل نقلیه سنگین به علت دستیابی و اتصال مرکز کشور به چهار استان غرب کشور می باشیم از سوی دیگر وجود کارخانه های

جدول شماره ۳: اولویت بندی استقرار تابلوهای پیام نمای متغیر VMS بر اساس مجموع اطلاعات پلیس راه، اداره کل راه و ترابری و اداره کل حمل و نقل و پایانه ها

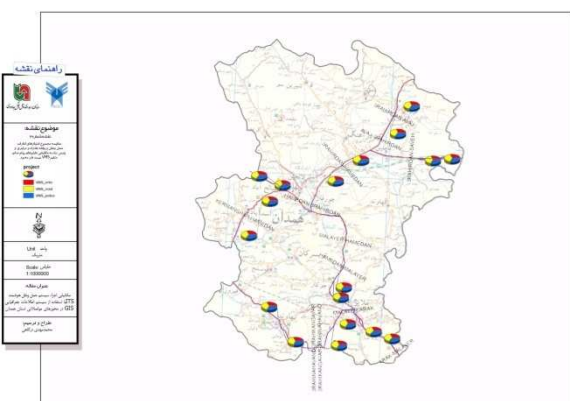
ردیف	نام محور	امتیاز		
		RMTO	ROAD	POLICE
۱	همدان-سه راهی روغان	۵۴۷	۵۸۲	۴۷۸
۲	سه راهی روغان-همدان	۶۰۲	۶۲۶	۵۲۳
۳	همدان-سنندج	۵۹۳	۶۱۵	۵۱۷
۴	سنندج-همدان	۶۱۲	۶۴۷	۵۵۳
۵	همدان-ملایر	۴۰۴	۴۲۶	۳۹۱
۶	ملایر-همدان	۴۷۳	۴۳۹	۳۹۴
۷	همدان-کرمانشاه	۵۱۸	۵۹۰	۵۰۰
۸	کرمانشاه-همدان	۴۱۳	۴۵۶	۳۹۶
۹	آوج-سه راهی روغان	۳۸۸	۴۳۵	۳۶۳
۱۰	سه راهی روغان-آوج	۴۱۸	۴۵۲	۳۷۲
۱۱	ملایر-سه راهی بروجرد	۲۳۸	۲۸۸	۲۳۰
۱۲	سه راهی بروجرد-ملایر	۲۲۷	۲۶۵	۲۲۸
۱۳	ملایر-اراک	۳۳۵	۳۵۱	۳۰۶
۱۴	اراک-ملایر	۳۸۳	۳۸۸	۳۳۳
۱۵	سه راهی نیلوند-سه راهی کنگاور	۲۴۵	۳۰۶	۲۵۹
۱۶	سه راهی کنگاور-سه راهی نیلوند	۲۴۹	۲۹۷	۲۵۵
۱۷	سه راهی روغان-سیلوه	۳۹۰	۴۵۶	۳۷۳
۱۸	ساوه-سه راهی روغان	۳۴۰	۳۹۹	۳۳۴

مکان یابی و اولویت بندی تابلوهای پیام نمای متغیر VMS

با توجه به نقشه ها و جداول خروجی سیستم اطلاعات جغرافیایی که نتایج تجزیه و تحلیل اطلاعات اولیه محورهای حاضر در طرح می باشد نشان می دهد محور سنندج-همدان، سه راهی روغان-همدان، همدان-سنندج، همدان-کرمانشاه و همدان-سه راهی روغان به عنوان محورهای اصلی به کارگیری تابلوهای پیام نمای متغیر انتخاب شده اند، همانطور که در بخش های قبلی و نیز در قسمت مکانیابی و اولویت بندی سیستم توزین در حال حرکت نیز مطرح شد این ۸ محور به عنوان شریان اصلی تردد وسایل نقلیه در استان می باشند و به طور کلی عامل پیوند مرکز جنوب کشور به غرب کشور هستند از طرفی استان همدان در منطقه سرد و کوهستانی کشور واقع شده است و در فصل سرد سال در کلیه محورهای استان درگیر بارش و یخبندان هستند. به همین دلیل شاخص اقلیم و وجود گردنه های اسداباد در محور همدان-کرمانشاه و بالعکس، گردنه آوج در محور همدان-آوج و بالعکس، گردنه دخان در محور سه راهی روغان-ساوه و بالعکس، گردنه همه کسی در محور همدان-سنندج و بالعکس و گردنه زاغه در محور همدان-ملایر و بالعکس لزوم مدیریت و اطلاع رسانی جهت مدیریت و جلوگیری از حوادث احتمالی را به استفاده کنندگان از راه را هرچه بیشتر مشخص می سازد.

نصب تابلوهای پیام نمای متغیر به عنوان یکی از ابزارهای اطلاع رسانی و هدایت ترافیک به منظور ارتقای سطح آگاهی و ایجاد فرهنگ ترافیکی در میان اقشار مردم و نیز نمایش اطلاعات خروجی و به هنگام دوربین های خودکار تشخیص حادثه (نظارت تصویری) و سایر تجهیزات نظارتی در قالب پیام خبری و مسیر نما در طول راه و مدیریت هرچه بهتر ترافیک و فراهم ساختن ترددی روان و موثر باشد.

مکان یابی و اولویت بندی دوربین های نظارت تصویری AID

در قسمت های پیشین مشکلات و دلایل منطقی مکانیابی و اولویت بندی محورهای منتخب استان همدان جهت استقرار و بکارگیری سیستم توزین در حال حرکت و تابلوهای پیام نمای متغیر عنوان شد علاوه بر موارد و دلایل مطروحه در خصوص این اجزاء، وجود گردنه های متعدد و برفگیر در محورهای مواصلاتی استان که در مسیر ترانزیتی و البته در کریدور اصلی حمل و نقل کشور واقع می باشند استفاده از دوربین های نظارت تصویری و سیستم تشخیص خودکار حادثه می توان محور های دارای مشکل که به ترتیب در این طرح مکانیابی و اولویت بندی شده اند را تحت پوشش قرار داده و این امر سبب می شود تا مدیریت و نظارت محور های شریانی با کارکرد فرا ناحیه ای به منظور تشخیص سوانح و حوادث که باعث کند شدن و یا انسداد جریان ترافیک می شوند و از طرفی روند کمک رسانی و امداد رسانی به قسمت هایی که درگیر مشکل هستند را تسریع می بخشد و اطلاعات خروجی این دوربین ها می تواند به سرعت از طریق تابلوهای پیام نمای متغیر خبری به مناطق پایین دست حادثه جهت اطلاع رسانی و جلوگیری از حوادث و سوانح احتمالی ارسال گردد.

تجهیزات حمل و نقل هوشمند نقش موثری ایفا می کنند. به منظور جمع آوری، مدیریت، تجزیه و تحلیل و استخراج خروجی های مورد نظر اطلاعات حجیم و گسترده بهره جستن از سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS ضروری می باشد. این سیستم با داشتن پایگاه اطلاعاتی مبتنی بر داده های مکانی به خوبی می تواند اطلاعات ره به صورت رقومی مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و نتایج را به صورت های مختلفی همچون نقشه، اطلاعات عددی و یا توصیفی جهت مدیریت و بهره برداری در اختیار برنامه ریزان قرار دهد.

با عنایت به موارد فوق الذکر نتایج برگرفته از تحقیق حاضر را می توان به شرح ذیل عنوان نمود:

۱- با توجه به موقعیت استان همدان در غرب کشور و حجم بالای تردد عبوری استانهای غرب کشور از محورهای این استان یکی از موثرترین راه های مدیریت بهینه حمل و نقل و افزایش کارایی شبکه راه ها و نیز ارتقای ایمنی استفاده از اجزاء سیستم حمل نقل هوشمند می باشد.

۳- لحاظ نمودن مولفه های گوناگون و متنوع و نیز تجزیه و تحلیل آنها در سیستم اطلاعات جغرافیایی با توجه به ویژگی این سیستم در جمع آوری و مدیریت داده ها با حجم بالا مکانیابی اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند را تسهیل می سازد.

۴- مکانیابی غیر منطقی اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند سبب ایجاد نارضایتی و بدبینی مسئولان کشوری و استانی و حتی مردم به استفاده و کارایی سیستم حمل و نقل هوشمند می باشد و این عامل روند اجرای این طرح را با مشکل مواجه می سازد.

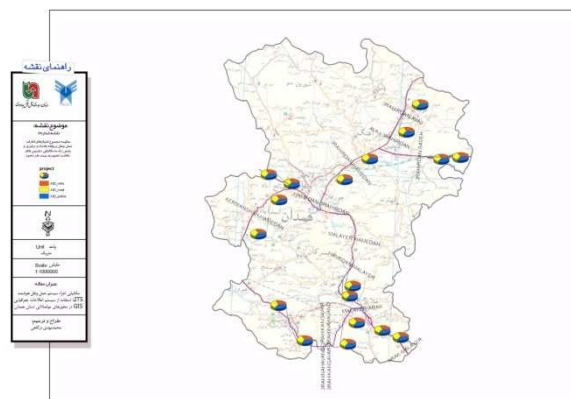
۵- سیستم اطلاعات جغرافیایی در کلیه مراحل مطالعاتی، ایجاد زیرساختها و نیز اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند به عنوان محور اصلی مدیریت اطلاعات توسط پایگاه اطلاعاتی مبتنی بر داده های مکانی قابل طرح می باشد.

۶- با توجه به قرار گیری استان همدان در اقلیم سرد و کوهستانی کشور و نیز وجود گردنه های متعدد و برفگیر در محورهای شریانی، استفاده از تابلوهای پیام نمای متغیر به منظور اطلاع رسانی شرایط جاده و نظارت و مدیریت محور های دارای پتانسیل سوانح ترافیکی و البته با توجه به کارکرد فرا منطقه ای این محورها با استفاده از دوربین های نظارت تصویری مهم و اجتناب ناپذیر است.

۸- با توجه به شمار بالای محور های فرعی با کارکرد ناحیه ای و نیز وجود راه های روستایی فراوان در استان همدان، به منظور نظارت و کنترل این گونه راه ها تحت پوشش قرار دادن و استفاده از اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند در محورهای شریانی و اصلی استان امکان نظارت بیشتر را بر محورهای فرعی و روستایی را فراهم می آورد. همچنین به کارگیری اجزای نظارتی سیستم حمل و نقل هوشمند در تقاطع های سنگین استان با کارکرد ملی- ناحیه ای می تواند امر نظارت و کنترل را تسهیل می بخشد.

جدول شماره ۴: اولویت بندی استقرار دوربین های نظارت تصویری AID بر اساس مجموع اطلاعات پلیس راه، اداره کل راه و ترابری و اداره کل حمل و نقل و پایانه ها

ردیف	نام محور	امتیاز		
		RMTO	ROAD	POLICE
۱	همدان-سه راهی روغان	۵۶۹	۵۹۱	۶۲۱
۲	سه راهی روغان-همدان	۶۲۲	۶۴۴	۶۷۶
۳	همدان-سندج	۶۰۶	۶۲۴	۶۶۹
۴	سندج-همدان	۶۴۴	۶۵۴	۶۹۱
۵	همدان-ملایر	۴۲۲	۴۱۹	۴۵۶
۶	ملایر-همدان	۴۴۹	۴۴۸	۴۷۴
۷	همدان-کرمانشاه	۵۶۵	۵۶۶	۵۸۶
۸	کرمانشاه-همدان	۴۴۴	۴۴۰	۴۶۱
۹	آوج-سه راهی روغان	۴۱۵	۴۲۵	۴۵۵
۱۰	سه راهی روغان-آوج	۴۴۱	۴۵۳	۴۷۵
۱۱	ملایر-سه راهی بروجرد	۲۷۰	۲۷۵	۲۸۱
۱۲	سه راهی بروجرد-ملایر	۲۵۶	۲۵۰	۲۶۴
۱۳	ملایر-اراک	۳۳۹	۳۳۸	۳۶۸
۱۴	اراک-ملایر	۳۸۸	۳۸۷	۴۱۴
۱۵	سه راهی نهاوند-سه راهی کنکاور	۲۸۴	۲۸۱	۲۷۹
۱۶	سه راهی کنکاور-سه راهی نهاوند	۲۶۶	۲۶۹	۲۸۳
۱۷	سه راهی روغان-سناوه	۴۴۲	۴۴۲	۴۵۶
۱۸	سناوه-سه راهی روغان	۲۸۳	۲۸۴	۳۹۵

نتیجه گیری

مهمترین دلیل به کارگیری استفاده از سیستم های حمل و نقل هوشمند ITS بهبود بهره برداری از سیستم حمل و نقل و شبکه راه ها توسط افزایش کارایی و سودمندی، نجات جان انسانها و جلوگیری از اتلاف وقت، هزینه و انرژی است. بیش از سی سال است که شاهد بکارگیری و پیشرفت فناوری های ITS به طرق مختلف در سراسر دنیا هستیم، پس از گذشت سه دهه مردم، صنعت حمل و نقل و اقتصاد جهانی (حتی بدون شناخت کافی از آن) اعتماد بیشتری نسبت به ITS پیدا کرده اند. البته این سیستم ها در کشورهای در حال توسعه هنوز هم موضوعی نو در حال آزمایش هستند و بدلیل اینکه ایجاد زیرساختها و استقرار و بکارگیری از این سیستم ها متحمل صرف هزینه بالایی به نوعی استفاده و بکارگیری از این سیستم ها با احتیاط و خطر پذیری بیشتری انجام می شود. با عنایت به موارد فوق مکانیابی صحیح این تجهیزات به منظور افزایش سطح کارایی و رضایتمندی می تواند ضمن توجه هزینه های صورت گرفته و نیل به اهداف مورد نظر موثر و ضروری باشد. پارامترهای جغرافیایی، آمار حمل و نقل، تصادفات، حجم تردد، اطلاعات و آمار شبکه راه ها و ... در مکانیابی

-خدمات اضطراری و امداد و مدیریت آنها

*اعلان اضطراری مربوط به حمل و نقل

*مدیریت داده های سانحه

*مدیریت واکنش به سانحه

*هماهنگی با ادارات متولی امور اضطراری و امدادی

۱۸- جمع آوری اطلاعات تفصیلی و متنوع از شبکه راه ها و نیز تعیین اهداف و چشم انداز و به طور کلی تعیین چهاچوبی که کلیه اجزای سیستم حمل و نقل هوشمند را در قالب معماری ITS و استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی به عنوان مرکز فرمان و مدیریت این معماری می تواند در برنامه ریزی ها بسیار موثر و مفید باشد.

مراجع:

[۱]- اقبالیان، ع. و رشیدی، ی.، راهنمای سیستم های حمل و نقل

هوشمند، پژوهشکده حمل و نقل وزارت راه و ترابری، ۱۳۸۶.

[۲]- عیسائی، م.ت.، سیستم های هوشمند حمل و نقل، انتشارات

آذر، ۱۳۸۴.

[3]- PIARC, 2004, ITS Handbook, 2nd Edition.

۱۱- در صورت نیاز به مکانیابی لکه ای و نقطه ای اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند، سیستم اطلاعات جغرافیایی می تواند با تجزیه و تحلیل فاکتورهای مختص به جزء سیستم حمل و نقل هوشمند، مکانیابی صحیح و منطقی ارائه نماید.

۱۲- به منظور نیل به نتایج صحیح و منطقی وجود داده های آماری درست و به عنوان رکن اصلی طرح های مطالعاتی همواره مطرح است و جهت تحت پوشش قرار دادن کلیه محورهای استان لزوم به روزرسانی اطلاعات بر اساس کلیه محورها و نصب دستگاه های تردد شمار در این محورها ضروری می باشد.

۱۳- مکانیابی صحیح اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند و در اختیار داشتن پایگاه اطلاعات مبتنی بر داده های مکانی امکان تسهیل و افزایش کمک رسانی و امداد رسانی به هنگام و دقیق را به کاربران راه فراهم می آورد.

۱۴- استفاده از دوربین های نظارت تصویری در انجام امور کشف و تشخیص حادثه ، انسداد راه ها و سازماندهی امور پشتیبانی و خدمت رسانی و و در نهایت اطلاع رسانی از طریق تابلوهای پیام نمای متغیر در پایین دست محل وقوع حادثه موثر است.

۱۵- با توجه به کارکرد فرا منطقه ای و ملی شبکه راه های استان همدان و قرار داشتن مسیر ترانزیتی راه کربلا به عنوان مهمترین شریان و مسیر جهت تردد کالا و مسافر به کشور عراق و در نهایت بالا بودن حجم اطلاعات حمل و نقلی متنوع لزوم وجود سیستم اطلاعات جغرافیایی به منظور مدیریت بهینه اطلاعات و استفاده از نتایج آنها را طلب می کند.

۱۶- مکانیابی صحیح و منطقی اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند به عنوان مهمترین بخش این پروژه باعث افزایش کارایی شبکه راه ها و نیز:

-کنترل ترافیک در سطح منطقه ای

-مدیریت ترافیک مسافت های طولانی

-راهنمای مسیر جایگزین

-کنترل مسیرهای دارای سرعت متغیر

-کنترل ورودی گلوگاه

-تشخیص حادثه و مدیریت آنی

-اطلاعات راننده

۱۷- ایجاد یک مرکز واحد مدیریت اجزاء سیستم حمل و نقل هوشمند (VMS، WIM و AID) ، ترافیک و شبکه راه های استان همدان می تواند باعث افزایش مدیریت و نظارت و تحقق اهداف ذیل می شود:

-مدیریت ترافیک و بهره برداری:

*مدیریت و کنترل ترافیک

*مدیریت حوادث مرتبط با حمل و نقل

*مدیریت تقاضا

*مدیریت و نگهداری زیرساخت حمل و نقل

*کنترل توسط پلیس و اعمال قانون